

УНИВЕРСИТЕТ
ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО
СТОПАНСТВО

НАРОДНО СЪБРАНИЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОМИСИЯ ПО ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ГОРИТЕ

ПРОМЕНИТЕ В ОБЩАТА СЕЛКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА И ПОЗИЦИЯТА НА БЪЛГАРИЯ

научно-практическа конференция

14 май 2008 г., УНСС, София

ПРОГРАМА

10.00-10.15	Откриване на конференцията
10.30-12.00	I сесия – могопаратор проф. г.и.к.н. Пламен Мишев Кафе-пауза
10.15-10.30	по земеделство и горите към Народното събрание
10.45-11.00	Проф. г-р Борислав Борисов – ректор на УНСС Васил Кашинев – председател на Комисията
10.30-10.45	по земеделство и горите към Народното събрание
11.00-11.15	Докаг – Васил Кашинев, председател на Комисията
11.15-12.00	Дискусия
12.00-13.00	Официален обяд
13.00-14.30	II сесия – могопаратор г-р Диана Конева
13.00-13.15	ОСИ и производствените структури в българското земеделство – проф. г.и.к.н. Пламен Мишев, г-р Негка Иванова, г.и. ас. г-р Николай Шерев, г-р Юлия Дойчинова, г-р Алена Митева
13.15-13.30	„Мултифункционалност на българското земеделство“ – г-р Юлия Дойчинова, г-р Алена Митева
13.30-13.45	„Организиращите на производствени – Ебронейски могола за развитието на аграрния сектор“ – проф. г.и.к.н. Иван Кичев, г-р Юлия Дойчинова, ст.ас. г-р Зорница Стоянова

13.45-14.00	Докаг – г-р Пламен Молов
14.00-14.30	Дискусия
14.30-15.00	Кафе-пауза
15.00-16.30	III сесия могопаратор г-р Негка Иванова
15.00-15.15	„Продуктивността и продуктивността на земаделските земи с висока продуктивност в България“ – г-р Янка Казакова
15.15-15.30	„Възможности за развитието на земеделството в маршрут с особен режим“ – г-р Светлана Маджарова, г-р Диана Конева, г-р Найден Найденев
15.30-15.45	„Биологичното земеделство в България“ – г-р Елка Василева, г-р Диана Иванова
15.45-16.00	„Климатичните промени и земеделството“ – проф. г.и.к.н. Пламен Мишев, н.с. II ст. Милкана Мочурова
16.00-16.30	Дискусия
16.30	Закриване на конференцията

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

**ПРОМЕНИТЕ В ОБЩАТА
СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА
И ПОЗИЦИЯТА НА БЪЛГАРИЯ**

Научно-практическа конференция,
София, 14 май 2008 г.

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО "СТОПАНСТВО"
София, 2008

Съдържание

Всички права са запазени! Не се разрешават копиране, възпроизвеждане и разпространение на книги или на части от тях по какъвто и да е начин без писменото разрешение на УИ "Стопанство".

Авторите носят пълна отговорност за авторството си и за оригиналността на произведението, както и за грешки, допуснати по тяхна вина.

© Колектив

© УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО "СТОПАНСТВО"

Директор: доц. д-р Милчо Толев, тел. 81-95-564
Гл. редактор: Ваня Миленкова, тел. 862-88-57, 81-95-359
Маркетинг: Георги Алексиев, тел. 862-88-57, 81-95-544
Худ.-техн. редакция: Истилиян Божилов, тел. 81-95-517
Счетоводство: Тинка Пейчева, тел. 81-95-665

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
София, Студентски град "Христо Ботев"

Встъпителни думи	5
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО В СВЕТА И ПРОМЕНЕТЕ В ОСП	15
проф. д.ик.н. Пламен Мишев, УНСС - катедра "Икономика на природните ресурси"	
ВЛИЯНИЕ НА ОЧАКВАНЕТЕ ПРОМЕНИ В ОСП ВЪРХУ БЪЛГАРСКОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ	22
доц. д-р Недка Иванова, ст.ас. д-р Мария Пенева, проф. д.ик.н. Пламен Мишев, УНСС - катедра "Икономика на природните ресурси"	
ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО И РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО В БЪЛГАРИЯ	45
инж. Васил Калинов, председател на Комисията по земеделието и горите към Народното събрание	
ОБЩА СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА И ПРОИЗВОДСТВЕНИТЕ СТРУКТУРИ В БЪЛГАРСКОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ	51
проф. д.ик.н. Пламен Мишев, доц. д-р Недка Иванова, гл.ас. Николай Щерев, докторант Христина Харизанова, УНСС - катедра "Икономика на природните ресурси"	
МУЛТИФУНКЦИОНАЛНОСТ НА БЪЛГАРСКОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ	82
доц. д-р Юлия Дойчинова, доц. д-р Албена Митева, УНСС - катедра "Икономика на природните ресурси"	
ОРГАНИЗАЦИИТЕ НА ПРОИЗВОДИТЕЛИ - ЕВРОПЕЙСКИ МОДЕЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ СЕКТОР	109
проф. д.ик.н. Иван Кънчев, доц. д-р Юлия Дойчинова, ст.ас. д-р Зорница Стоянова, УНСС - катедра "Икономика на природните ресурси"	
ЛОЗАРОВО-ВИНАРСКИЯТ СЕКТОР И ОБЩАТА СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА НА ЕС	125
доц. д-р Пламен Моллов, Национална лозаро-винарска камара	
ПРЕДИМСТВА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ С ВИСОКА ПРИРОДНА СТОЙНОСТ В БЪЛГАРИЯ	130
д-р Янка Казакова, Световен фонд за дивата природа	

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО В ТЕРИТОРИИТЕ С ОСОБЕН РЕЖИМ	150
доц. д-р Светла Маджарова, доц. д-р Диана Копева, доц. д-р Найден Найденов, УНСС - катедра "Икономика на природните ресурси"	
БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ	164
доц. д-р Елка Василева, доц. д-р Даниела Иванова, УНСС - катедра "Икономика на природните ресурси"	
КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗЕМЕДЕЛИЕТО	185
проф. д.ик.н. Пламен Мишев, УНСС - катедра "Икономика на природните ресурси" н.с. II ст. М. Мочурова, Икономически институт на БАН	
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ОБЩАТА СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ. ПРОБЛЕМЪТ ЗА АГРАРНАТА ЗАЕТОСТ	205
проф. д.ик.н. Пламен Мишев, доц. д-р Димитър Терзиев, ст.ас. д-р Мария Пенева, докторант Здравка Мишева, УНСС - катедра "Икономика на природните ресурси"	

Встъпителни думи

**проф. д.ик.н. Пламен Мишев,
зам.-ректор по НИД и МП**

Уважаеми колеги, скъпи гости, дами и господа, добре дошли на научно-практическата конференция "Промените в Общата селскостопанска политика и позицията на България". Тази конференция е знаменателна по две причини. Първо, конференцията е по инициатива на Парламентарната комисия по земеделие и гори и лично на нейния председател г-н Васил Калинов, което показва, че след дългия преговорен процес, в който за добро или лошо ние бяхме в ролята на ученик и сляпо следвахме това, което ни диктуваха, за да приемем огромното законодателство и да се приспособим към механизмите на ЕС. Дойде времето да осъзнаваме нашите интереси и да търсим в общата политика интересите и позициите на България. Втората причина е идеята на нашия ректор проф. Борисов съвместната конференция да се състои в университета. Както говорим като икономисти за офшорни зони, за данъчни ваканции, университетът трябва да се разглежда като място, като духовно средище, в което всеки може да изкаже своите идеи и в дискусиата да изкристализира това, към което всички се стремим - да определим нашите национални интереси и нашите национални позиции в един сложен и продължителен процес, като постоянното усъвършенстване на ОСП. Когато задачата бе възложена на нашата катедра, ние решихме това, което ще ви докладваме, да са преди всичко резултати от научни изследвания. Няма общи постановки, някои от тези научни изследвания не са в завършен вид, ние няма да ви дадем готови идеи, готови рецепти, а поводи за размисъл. На конференцията присъстват ректорът на УНСС проф. д-р Борислав Борисов, председателят на парламентарната Комисия по земеделие и гори Васил Калинов, председателят на парламентарната група на НДСВ и председател на НЛВК доц. д-р Пламен Моллов, председателят на ДФ "Земеделие" доц. д-р Димитър Тадаръков, представители на МЗП, депутати, представители на селскостопанската академия, т.е. почти всички страни, заинтересовани от усъвършенстването на ОСП и на нашата позиция.

БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ

доц. д-р Елка Василева,
доц. д-р Даниела Иванова,
УНСС - катедра "Икономика на природните ресурси"

Резюме

В сравнение със страните от Европейската общност, където биологичното земеделие има вече десетилетни традиции, интересът към него в България е отскоро. Отчитайки особеностите на българското селско стопанство и природните дадености на страната, може да се каже, че производството на биологични продукти е подходящо за страната. Пазарът на биологични земеделски продукти и храни в страната е в стадий на зараждане.

Целта на настоящото проучване е да представи развитието на биологичното производство и пазара в България и да идентифицира вероятни решения, свързани със структурирането, управлението и функционирането на веригата за доставки в страната. Проучването е проведено по метода Делфи, в което са участвали 26 български експерти.

Summary

Compared to the countries of the European Union where organic agriculture has had traditions for decades the interest in it in Bulgaria is a comparatively recent phenomenon. Taking into consideration the specifics of Bulgarian agriculture and the natural resources of the country we can say that the production of organic products is apt for our country. The organic food market in Bulgaria is newly emerging and is comparatively small.

The goal of the presented survey is to present the development of organic production and market in Bulgaria and to identify the possible solutions related to the structuring, management and functioning of the chain of supply. Present study was based on Delphi method and 26 Bulgarian experts were interviewed.

Ключови думи: биологично земеделие, пазар, биологични храни, верига на доставки, България

JEL Classification: Q 13 - Agricultural Markets and Marketing

Съдържание

1. Състояние на биологичното земеделие в България.
2. Състояние на пазара на биологичните продукти в България.
3. Структуриране, управление и функциониране на веригата за доставки на биологични продукти в България.
4. Заключение.

Биологичното земеделие е един от най-бързо развиващите се селскостопански сектори. В последното десетилетие това производство отчита ръст от 30 % на година. Очакванията са през 2012 г. площите да се увеличат двойно и да достигнат 65 млн. хектара, ако се запази този темп на растеж [1]. Едновременно с производството нараства и пазарът на биологични продукти. Съгласно статистическата информация, публикувана на конгреса на BioFach 2007, Нюрнберг, Германия, продажбите на биологични храни в света се оценяват на 30 милиарда Еуро за 2006 г. [2].

В Европа правилата на биологичното земеделие се прилагат на площ от 6.9 млн. хектара, които съставляват 23 % от общата площ, обработвана по биологичен метод в света [1]. Съществува значително различие в степента на неговото развитие между отделните страни.

В сравнение със страните от Европейската общност, където биологичното земеделие има вече десетилетни традиции, интересът към него в България е отскоро. Отчитайки особеностите на българското селско стопанство и природните дадености на страната, може да се каже, че производството на биологични продукти е подходящо за страната. В Националния план за развитие на биологичното земеделие е заложено площите, управлявани по биологичен метод, да достигнат 8 % от използваната земеделска земя през 2013 г.

В тази връзка *целта* на настоящото проучване е да представи развитието на биологичното производство и пазар в България и да идентифицира вероятни решения, свързани със структурирането, управлението и функционирането на веригата за доставки на биологични продукти в страната.

1. Състояние на биологичното земеделие в България

Основа за развитие на екологосъобразните земеделски практики в нашата страна се поставят през 1965 г., когато към Института за защита на растенията се създава първата секция за проучване на биоразнообразието на агро-косистемите. През 1975 г. правителството разширява тази дейност и приема петгодишна програма, в резултат на което се изграждат първите биологични лаборатории за производство на насекоми за биологична защита на растенията.

Няколко години по-късно правителството поставя началото на програма, насочена към производство на детски храни с използване на методите на биологична защита в два района - Северен (с. Априлци, Ловешка област) за млека и млечни продукти, и Южен (гр. Асеновград, Пловдивска област) за растителни продукти. Високата цена на биопрепаратите налага въвеждането на субсидии в размер на 60 %. В този период секцията към Института за защита на растенията прераства в самостоятелно звено, което разработва цялостни технологии за отглеждане на редица култури. Изготвени са методични указания и е обучен екип от 24 консултанта. Дейността се развива до 1998 г., когато се прекратява субсидирането ѝ от страна на държавата [3].

Важна роля за развитието на биологичното производство в България има Аграрният университет в гр. Пловдив и най-вече Агроекологичният му център, създаден през 1987 година. През периода 1996 - 1999 г. Агроекологичният център съвместно с Асоциацията за екологично земеделие "Екофарм" работят по проект на Програма ФАР за създаване на две демонстрационни биологични ферми и учебно-научни бази към тях. Едната е в Агроекологичния център на Аграрния университет в Пловдив, а другата - в с. Руня, община Дряново.

През 1996 г. се създава също и фондация за биологично земеделие "Биоселена". От началото на 2000 г. тя е член на IFOAM (Международната федерация на движенията за органично земеделие). Целта на създаването ѝ е развитие на биологичното земеделие в района на Централна Стара планина посредством консолидиране на мрежи от биологични ферми. Основната ѝ дейност е свързана с обучение и помощ на земеделските производители по методите на биологичното земеделие, финансирана по линия на Споразумение за техническа помощ между България и Швейцария.

Сдружение "Агролинк" се учредява през 1999 г. от екип от агрономи, ботаници, лекари, учени и експерти. Дейността на сдружението е насочена към предоставяне на консултантски услуги в областта на производството, бизнес планове за биологично земеделие за производители, разработване на общински планове и стратегии за устойчиво развитие на селските райони, както и за разпространяване на информация чрез издаване на брошури, книги, списание, интернет - страница.

В страната има три организации на производители:

- Кооперация "Био България" е учредена от 23 фермери през 1999 г. в рамките на проект "Развитие на устойчиво земеделие в Централна Стара планина", финансиран от Швейцарската агенция за сътрудничество и развитие и изпълняван от Фондация "Биоселена". В момента кооперацията има 38 членове.
- Сдружение "Биопродукт БГ" е асоциация, обединяваща 11 производители на биологични продукти и неправителствени организации, ра-

ботещи за развитие на българското биологично земеделие. Създаването на организацията е провокирано от необходимостта от обединяване на усилията за развитие на вътрешния пазар на биологични продукти, развитие на общи маркетингови и пазарни стратегии, разширяване на консултантската помощ за стартиращи биологични стопани, формиране на активно потребителско търсене.

- Сдружението на органичните земеделски производители "Агролинк" е създадено през септември 2004 г. с мисията да защитава интересите на производителите, занимаващи се с биологично земеделие, да координира национална мрежа от производители, преработватели и търговци на органични продукти, научни институции и неправителствени организации, работещи в областта на устойчивото земеделие.

По данни на отдел "Агроекология" към Министерство на земеделието и храните (МЗХ) [4] през 2003 г. площите, заети с биологично производство в страната, са 8364 ха. Към края на 2004 г. общата площ, в преход и преминала периода на конверсия, възлиза на 12 284.14 ха, което съставлява 0.21 % от общата земеделска земя. Сертифицираните площи са 11 771.47 ха (0.20 % от общата земеделска земя), а площите в период на преход - 512.67 ха (0.008 % от общата земеделска земя). Площите, заети с биологично производство, през 2007 г. са достигнали 409 418,31 ха, от тях 404 876,67 ха са преминали периода на преход (табл.1). Сравнението на данните показва, че площите, върху които се прилагат биологичните методи на производство, за разглеждания период от пет години са се увеличили значително.

Таблица 1

Площи, заети с биологично производство през 2007 г.

Вид площи	Площи в преходен период (ха)	Площи, преминали периода на преход (ха)	Обща площ (ха)
Всичко култивирани площи	2 866,50	6 504,38	9 370,88
Постоянни ливади и пасища	505,94	155 286,61	155 792,55
Събиране на диворасти	-	242 677,31	242 677,31
Свободна земя/угар	1 169,20	408,37	1 577,57
ВСИЧКО ПЛОЩИ	4 541,64	404 876,67	409 418,31

По данни на МЗХ, 2008 г. [5]

